

Enkele schilderijen uit de 'Laaxum'-reeks zijn vanaf oktober te zien in de groepsexpositie *Silence Out Loud* in Museum Kranenburgh in Bergen. De thematische presentatie van 'stille schilderkunst met de kracht van een schreeuw' wordt samengesteld door gastconservator Joost Zwagerman.

Figuratie en abstractie

Museum- parels

Willem van Althuis staat bekend om zijn sfeervolle monochromen en naar abstractie neigende schilderijen, maar hij maakte ook figuratieve, direct aan de realiteit ontleende werken, zoals *Bruggetje over de Linde*. Door **Susan van den Berg**.

Binnen het werk van Willem van Althuis (1926-2005) spelen figuratie en abstractie een bijzonder spel met elkaar. Waar de meeste schilders figuratief beginnen en abstract eindigen (denk aan Mondriaan), bestonden deze verbeeldingswijzen bij Van Althuis naast elkaar, als gelijke grootheden. Ze hadden elkaar nodig en vulden elkaar aan. Hun onderlinge verhouding lag zelfs ten grondslag aan het schilderij dat een sleutelwerk was binnen zijn oeuvre, namelijk het *Zuurkoolpakhuis*. Dit 'paartje' is één geheel, maar bestaat uit twee afzonderlijke schilderijen van een figuratieve voorstelling en een abstracte vertaling van hetzelfde onderwerp.

De kunstenaar heeft het opvallende gebouw – een voormalig pakhuis aan de oude binnenvaart in Heerenveen, waar Boele Bregman ooit zijn atelier had – eerst naar waarneming weergegeven en vervolgens vertaald in een ordening van gekleurde, horizontale banen en een verticale blauwe streep. Het 'paartje' werd geschilderd in 1972 en is na voltooiing vrijwel meteen gekocht door Thom Mercuur, die een jaar later Van Althuis' eerste solotentoonstelling organiseerde in het Coopmanshús te Franeker. Voor de kunstenaar betekende dit zijn

Door tijd en plaats uit zijn schilderijen te halen, maakte Van Althuis ze nog autonomer

Bruggetje over de Linde (1982) van Willem van Althuis, olieverf op doek, 24 x 30 cm. Collectie Museum Belvédère, Heerenveen-Oranjewoud

grote doorbraak. Zowel de lokale als landelijke pers schreef lovend over zijn werk en in 1975 volgde een expositie in het Stedelijk Museum in Amsterdam.

Hij was toen al gestopt met het maken van zijn tweelingschilderijen, want de kunstenaar had die 'vertalingen' van de realiteit niet langer nodig. Waar hij eerst nog onderdelen uit de zichtbare werkelijkheid als houvast gebruikte voor een abstracte translatie, kon hij nu werken zonder zichtbare aanleiding. De anekdote werd verwijderd. Door tijd en plaats uit zijn schilderijen te halen, maakte Van Althuis ze nog autonomer en het accent werd verlegd naar 'onderwerpen' die van zichzelf al een abstractie zijn, zoals kleur, licht en ruimte. Hij onderzocht hun eigenschappen in onder meer cirkels, kwadranten en horizonnen, maar

verdiepte zich ook in blues en greys.

Dunne penselen

Van Althuis mengde zijn eigen verf en had een even tijdrovende als intensieve manier van werken. Hij bracht de verf aan in kleine toetsjes met dunne penselen. Een lange pauze kon hij zich niet permitteren, omdat de verf dan te droog werd en zo zichtbare overgangen konden ontstaan. Bij grote werken betekende dit afwisselend enkele uren schilderen en enkele uren slapen, net zo lang totdat het schilderij voltooid was. Om zich weer op te laden na zo'n tour de force, schilderde hij graag een figuratieve voorstelling op klein formaat. Het gaf hem meteen de gelegenheid om de verfstreken van het palet op een waardevolle manier te verwerken.

Een lange pauze kon hij zich niet permitteren, omdat de verf dan te droog werd

Zo is ook de serie over de visafslag van Laaxum ontstaan. Het was een vertrouwd en geliefd onderwerp voor de schilder en hij wist het bescheiden voorkomen van de zoutloods steeds opnieuw te vangen in verwante schilderijen die toch wezenlijk van elkaar verschillen. Het formaat is steeds hetzelfde en het standpunt is ongewijzigd, maar verder vormt ieder schilderij een andere verkenning van de moeizame relatie

tussen distantie en betrokkenheid. Het gebouw verschijnt en verdwijnt binnen schaduwen en nevelen. Overigens is het echt pand nog steeds te vinden in het haventje van de voormalige vissersplaats. Het is bijna bezweten aan de geselende invloed van de elementen en de genadeloze gevolgen van achterstallig onderhoud, maar wie wil, kan daar zien wat Van Althuis ooit gezien heeft.

Crowdfunding

Hij was een universele kunstenaar, die niet alleen tijdloze abstracties schilderde, maar ook inspiratie op locatie vond in Gaasterland, het nabij gelegen natuurgebied van de Deelen of de recreatieplas van het Nanneveld. Zo, bijna achteloos in de 'achtertuin', is ook het *Bruggetje over de Linde* ontstaan. Dit prachtige,

kleine schilderijtje is één van de belangrijkste figuratieve werken binnen het oeuvre van Van Althuis en blinkt uit door een gevoelige kleurharmonie en intense verstillings. Het was lange tijd in het bezit van de familie Van Althuis en kon in 2013 – voorafgaand aan de grote overzichtstentoonstelling van de schilder in Museum Belvédère – verworven worden dankzij crowdfunding. Bij de opening van de expositie werd het trots als nieuwe aanwinst gepresenteerd.

Zie ook: www.willemvanalthuis.nl

Susan van den Berg verzorgt de publiciteit in Museum Belvédère en publiceert ook zelf over kunst in diverse media. In 2013 verscheen haar monografie over Willem van Althuis en in 2016 volgt een boek over Sjoerd de Vries